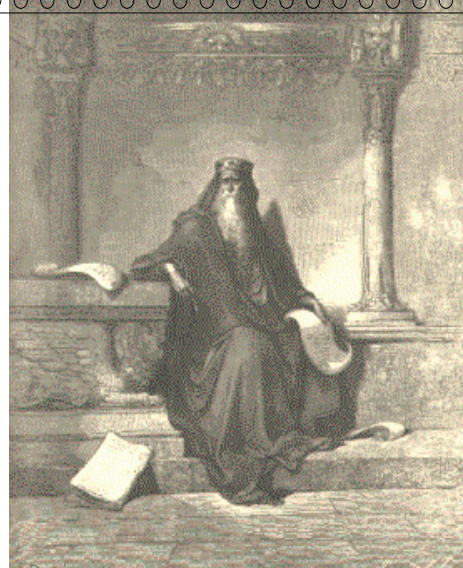

מלכים ונביאים

4

תוכן עניינים

28-3.....מלכים א' כב' מות אחאב

53-29.....מלכים ב פרק יז' חורבן ממלכת ישראל

שאלת בסיס

שאלת אתגר

שאלת בגרות

נאסף ונכתב על ידי בוקי אהלי
ברנקו וייס בני יהודה
תשס"ח

תאריכים/אירועים חשובים בממלכות ישראל ויהודה

שאול (המלך הראשון)

דוד (מבית יהודה)

שלמה (בנו של דוד)

ממלכת ישראל

ירבעם

928 לפנה"ס - פילוג הממלכה

עמרי - 871-882 לפנה"ס

אחאב - 852-871 לפנה"ס
(בנו של עמרי)

יהוא -
מלך במקום יורם בן אחאב - 814-842 לפנה"ס

פקח בן רמליה
תגלת פלאסר - מלך אשור כובש את הגליל ועבר
הירדן המזרחי ומגלה את התושבים - 732-733
לפנה"ס

הושע בן אלה
שולט במקום פקח בן רמליה 733-724 לפנה"ס

אחרי שלוש שנים

גלות שומרון = ישראל, על ידי אשור - 722
לפנה"ס.

הכיבושים לממלכת ישראל

עשרת השבטים

אפרים - כיוון ששבט אפרים הוא ראש
השבטים

בית יוסף - יוסף אבי אפרים (ומנשה)

ממלכת שומרון - על שום שומרון עיר
הבירה.

הממלכה הצפונית - בגלל מיקומה בצפון
א"י

ממלכת יהודה

רחבעם

חזקיה - 698-727 לפנה"ס

מסע סנחריב מלך אשור, חורבן ערי יהודה
- ירושלים ניצלת - 701 לפנה"ס
- חזקיה מרד באשור ובעקבותיו מסע
סנחריב

מנשה - 642-698 לפנה"ס

אמון - 641-640 לפנה"ס

יאשיהו - הרפורמה שלו - 622 לפנה"ס
מות יאשיהו במגידו במלחמה נגד
פרעה - 609 לפנה"ס.

יהואחז - 609

**יהויכין- גלות יהויכין- שכבה עליונה+
בזיזת כלי המקדש לבבל- 586 לפנה"ס**

**צדקיה- חורבן ירושלים ויהודה וגלות
יהודה לבבל- 586 לפנה"ס**

**רצח גדליה- אחרי חצי שנה- והבריחה
למצרים.**

**הכרזת כורש- תחילת שיבת ציון- 538
לפנה"ס**

**לאחר 18 שנה- חגי זכריה מזרזים את
העם לבנות את בית המקדש- 520
לפנה"ס**

516 לפנה"ס- בית המקדש השני נבנה

עליית עזרא ונחמיה- 450 לפנה"ס

**הכינויים לממלכת יהודה
בית דוד**

ירושלים וציון

הממלכה הדרומית

מלכים א פרק כב

פסוקים 1-4 – יהושפט מלך יהודה מתרצה להצטרף

לאחאב להלחם בארם

5-17 – נביאי הבעל מתנבאים להצלחה, ומיכיהו נביא ה'

מתנבא על מות המלך

28-18 – מיכיהו בן ימלא מבאר את נבואתו ומושם במאסר

40-29 – אחאב לבדו מת במלחמה והעם מתפזר כנבואת

מיכיהו

מבוא

פילוג ממלכת **שלמה המאוחדת** יצר שתי ממלכות עצמאיות שהתקיימו זו בצד זו. **ממלכת יהודה וממלכת ישראל**. בעוד אשר ביהודה עברה המלוכה בירושה מאב לבן וכל המלכים היו מבית דוד, בישראל התחלפו בתי המלוכה בזה אחר זה. מבית ירבעם מלכו **שני מלכים- ירבעם 22 שנה ובנו נדב שמלך שנתיים**. אחריו עלה לשלטון **בית בעשא** גם מבית זה שלטו שניים- **בעשא 24 שנים ובנו אלה שמלך שנתיים**. בית המלוכה שלאחריו היה **בית עמרי**. המלכים מבית ירבעם ובעשא ראו בממלכת יהודה **אוייב**, ובין שתי הממלכות התנהלו **מלחמות**. מערכת היחסים בין שתי הממלכות **השתנה** כאשר עלה לשלטון בית **עמרי**. **ממלכת ארם** ששכנה בצפון מזרח לממלכת ישראל (סוריה של ימנו) הייתה בימי בית עמרי בתהליך של **עליה והתפשטות**. **אחאב** נלחם עם ארם וניצח במלחמה, בעקבותיה ניתנו **תנאים לארם**.

1. מה היה ההבדל בין ממלכת ישראל ויהודה בהקשר למלוכה?

2. מה היו היחסים בין שתי הממלכות בתקופת בית ירבעם ובעשא?

3. מתי השתנו מערכות היחסים?

4. איפה נמצאת ארם?

5. מה היו תוצאות המלחמה בין ארם לאחאב?

פס' 1-4 יהושפט מלך יהודה מתרצה להצטרף

לאחאב להלחם בארם

א וַיָּשְׁבוּ, שְׁלֹשׁ שָׁנִים: אֵין, מִלְחָמָה, בֵּין אָרַם, וּבֵין יִשְׂרָאֵל.
{פ}

ב וַיְהִי, בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית; וַיֵּרֶד יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ-יְהוּדָה, אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. **ג** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל, אֶל-עַבְדּוֹ, הַיִּדְעָתָם, כִּי-לִנוּ רֶמֶת גְּלָעָד; וְאַנְחֵנוּ מִחֲשִׁים--מִקַּחַת אֹתָהּ, מִיַּד מֶלֶךְ אָרַם. **ד** וַיֹּאמֶר, אֶל-יְהוֹשָׁפָט, הִתְלַךְ אִתִּי לַמִּלְחָמָה, רֶמֶת גְּלָעָד; וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹנִי כְּמוֹךְ כְּעַמִּי כְּעַמְךָ כְּסוּסִי כְּסוּסֶיךָ.

מחשים מקחת-שותקים ולא פועלים

אחאב, מלך ישראל, מבקש מיהושפט, מלך יהודה, שישתתף עימו במלחמה על רמות גלעד.

כרגע המצב המדיני בין ישראל לבין ארם הוא מצב של "אין לוחמה" – לאחר שאחאב נלחם בארם והביס אותה, הם לא תקפו את ישראל.

רקע היסטורי: ארם חייבת להחזיר לישראל מתוקף הסכם את רמות

גלעד - עיר בעלת חשיבות אסטרטגית לישראל על גבול ארם. מלך

ישראל נזכר פתאום ואומר לעבדיו: "הידעתם כי לנו רמות גלעד

ואנחנו מחשים (=נמנעים) מקחת אותה מיד מלך ארם?"

מלך ישראל פונה ליהושפט ומבקש ממנו לצאת איתו למלחמה. עצם העובדה שיהושפט נמצא בישראל מלמדת שהיו יחסי שלום עם יהודה. עקב יחסי הברית הם מחויבים גם צבאית אחד לשני. מלך ישראל פונה ליהושפט ומבקש ממנו לבוא איתו למלחמה. הוא מזכיר לו את חובותיו בעקבות הברית. יהושפט מסכים בלי לשאול או לערער על היציאה למלחמה. תשובת יהושפט משקפת את הסכמתו: "כמוני כמוך, כעמי, כעמך, כסוסי, כסוסיך"

6. מה מבקש מלך ישראל ממלך יהודה?

7. מה המצב הפוליטי בין ממלכת ישראל לארם?

8. מדוע מבקש מלך ישראל לצאת למלחמה עם ארם?

לפני מלחמה נהגו לבקש מהנביא שינבא את תוצאת המלחמה.
פס' 6: "ויקבל מלך ישראל את הנביאים כ-400 איש"
קיים קושי בפסוק זה – איזבל הרגה את הנביאים של ה' בתקופתה,
 אז איך יש כל כך הרבה?
אפשרות אחת: יכול להיות שקיימת הגזמה – **מספר טיפולוגי**.
אפשרות אחרת: אחרי המעמד על הכרמל וניצחון אליהו (רצח נביאי
 הבעל) **הצטרפו** ל"תנועה" הנביאית של ה' נביאים רבים אחרים.
 הנביאים הללו הם נביאי ה'.

9. מה הקושי אשר קיים בפסוק 6 ומהן שתי אפשרויות הפתרון?

פס' 5-12:

נבואתם של ארבע מאות הנביאים על המלחמה

ברמות גלעד

ה ויאמר יהושפט, אל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: דַּרְשׁ-נָא כִּיּוֹם, אֶת-דְּבַר
יְהוָה. **ו** ויקבץ מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַנְּבִיאִים, כְּאַרְבַּע מֵאוֹת
אִישׁ, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הָאֵלֶךְ עַל-רֶמֶת גִּלְעָד לְמִלְחָמָה, אִם-
אֶחָדָל; וַיֹּאמְרוּ עָלֶיהָ, וַיִּתֵּן אֲדֹנִי בַיָּד הַמֶּלֶךְ. **ז** וַיֹּאמֶר,
יְהוֹשָׁפָט, הֲאִין פֶּה נָבִיא לַיהוָה, עוֹד; וַנְּדַרְשֶׁהּ, מֵאֲתוֹ. **ח**
וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֶל-יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ-אֶחָד לְדַרְשׁ אֶת-
יְהוָה מֵאֲתוֹ וְאֲנִי שֹׁנְאֵתִיו, כִּי לֹא-יִתְנַבֵּא עָלַי טוֹב כִּי אִם-רָע--
מִיִּכְיָהוּ, בֶּן-יִמְלָה; וַיֹּאמֶר, יְהוֹשָׁפָט, אֶל-יֹאמֵר הַמֶּלֶךְ, כֵּן. **ט**
וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, אֶל-סָרִיס אֶחָד; וַיֹּאמֶר, מַהֲרָה מִיִּכְיָהוּ
בֶּן-יִמְלָה. **י** וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ-יְהוּדָה יוֹשְׁבִים אִישׁ
עַל-כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים, בְּגָרָן, פֶּתַח, שַׁעַר שְׁמֶרוֹן; וְכָל-
הַנְּבִיאִים--מִתְנַבְּאִים, לִפְנֵיהֶם. **יא** וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּה בֶּן-
כְּנַעֲנָה, קֶרְנִי בֶרֶזֶל; וַיֹּאמֶר כֹּה-אָמַר יְהוָה, בְּאֵלֶּה תִּנְגַּח אֶת-
אֲרָם עַד-כְּלִיתָם. **יב** וְכָל-הַנְּבִיאִים--נְבָאִים כֵּן, לֵאמֹר: עָלֶיהָ
רֶמֶת גִּלְעָד, וְהַצֹּלַח, וְנָתַן יְהוָה, בַּיָּד הַמֶּלֶךְ.

דַּרְשׁ-נָא כִּיּוֹם- שָׁאֵל בְּבִקְשָׁה הַיּוֹם

סָרִיס-שֶׁר הַמִּשְׁרֵת בֶּאֱרֻמוֹן

יהושפט מבקש ממלך ישראל להתייעץ עם נביאיו האם לצאת למלחמה, ואכן מלך ישראל מתייעץ. תשובתם היא **פה אחד**: "יתן ה' ביד המלך" - המלך ינצח - אישור ליציאה למלחמה.

יהושפט אומר לאחאב, "האין עוד נביא לה' עוד?" - יהושפט חושד בנבואה הקולקטיבית הזאת. זאת ממספר סיבות:

סיבה ראשונה היא "סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחר" סגנון אחד זה אלוהים. אלוהים מראה את אותו חזון לכמה נביאים אבל כל נביא אומר את תוכן החזון בדרכו: ה' אומר את המה ולא את האיר.

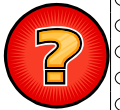
סיבה שנייה היא שאולי הם רוצים לרצות אותו ואת אחאב, ולמצוא חן בעיניהם על נבואה חיובית. לכן **יהושפט מבקש עוד נביא** - מהשאלה שלו עולה גם **שלא נוח לו עם התנבאות הקולקטיבית ומעדיף נביא נוסף בודד.**

צדקיהו בן כנענה היה המנהיג של ארבע מאות הנביאים. הוא עושה **מעשה סמלי** - לוקח קרני ברזל, סמל לכוח, ואומר: "**באלה תנגח את ארם עד כלותם**". משמעות המעשה הסמלי הנו שהמלך יעלה וינצח.

פס' 7: אחאב מכנה את מיכיהו "איש אחד" - מערכת הכינויים מראה על מערכת היחסים בינו לבין מיכיהו, **לא אוהב אותו או מכבד אותו.** הוא לא קורא לו נביא. אחאב אומר כי הוא שונא אותו, בנוסף לכך, מפני שניבא עליו רעות.

פס' 10: הנביאים "מתנבאים" - הנביאים הללו שייכים לתקופה שבה הנביאים מתנבאים בעזרת שירים, ריקודים, פעולות וכדומה - כמו נביאי הבעל. הם שייכים לתקופת **נבואות קדומה.**

10. מהי תשובתם של הנביאים?

11. מדוע מבקש יהושפט נבואה נוספת?

12. כיצד מכנה אחאב את מכיהו? מדוע?

13. מה מאפיין את הנביאים השייכים לתקופת נבואה קדומה?

פס' 23-13:

"נבואת" מכיהו על המלחמה בארם

יג והמלאך אשר-הלך לקרא מיכיהו, דבר אליו לאמר, הנה-
נא דברי הנביאים פה-אחד טוב, אל-המלך; יהי-נא דברך
(דברך), כדבר אחד מהם--ודברת טוב. **יד** ויאמר, מיכיהו:
חי-יהוה--כי את-אשר יאמר יהוה אלי, אתו אדבר. **טו** ויבוא,
אל-המלך, ויאמר המלך אליו מיכיהו הנלך אל-רמת גלעד
למלחמה, אם-נחדל; ויאמר אליו עלה והצלח, ונתן יהוה ביד
המלך. **טז** ויאמר אליו המלך, עד-כמה פעמים אני
משביעך: אשר לא-תדבר אלי, רק-אמת--בשם יהוה. **יז**
ויאמר, ראיתי את-כל-ישראל נפצים אל-ההרים, כצאן, אשר
אין-להם רעה; ויאמר יהוה לא-אדנים לאלה, ישובו איש-
לביתו בשלום. **יח** ויאמר מלך-ישראל, אל-יהושפט: הלוא
אמרתי אליך, לוא-יתנבא עלי טוב כי אם-רע. {ס}
יט ויאמר, לכן שמע דבר-יהוה; ראיתי את-יהוה, ישב על-
כסאו, וכל-צבא השמים עמד עליו, מימינו ומשמאלו. **כ**
ויאמר יהוה, מי יפתה את-אחאב, ויעל, ויפל ברמת גלעד;
ויאמר זה בכה, וזה אמר בכה. **כא** ויצא הרוח, ויעמד לפני
יהוה, ויאמר, אני אפתנו; ויאמר יהוה אליו, במה. **כב**
ויאמר, אצא והייתי רוח שקר, בפי, כל-נביאיו; ויאמר,

תַּפְתָּה וְגַם-תּוּכַל--צֹא, וְעָשִׂה-כֵּן. כַּג וְעַתָּה, הִנֵּה נָתַן יְהוָה
רוּחַ שָׁקֶר, בְּפִי, כָּל-נְבִיאֶיךָ אֱלֹהִי; וַיהוָה, דִּבֶּר עָלֶיךָ רָעָה.
כַּד וַיִּגַּשׁ צִדְקִיָּהוּ בֶן-כְּנַעֲנָה, וַיִּכֶּה אֶת-מִיכָיְהוּ עַל-הַלְחִי;
וַיֹּאמֶר, אִי-זֶה עָבַר רוּחַ-יְהוָה מֵאֵתִי לְדַבֵּר אוֹתְךָ. כַּה וַיֹּאמֶר
מִיכָיְהוּ, הִנֵּךְ רֹאֵה בַיּוֹם הַהוּא, אֲשֶׁר תִּבְא חֶדֶר בְּחֶדֶר,
לְהַחֲבֹה.

זֶה בָּכָה, וְזֶה אָמַר בָּכָה- הָאֶחָד אֹמֵר כֵּךְ וְהַשֵּׁנִי אֹמֵר אַחֲרָת
וַיֵּצֵא הָרוּחַ- אֶחָד מִמְּלֹאכֵי הַשָּׁמַיִם.

פס' 13: אל מיכיהו נשלח שליח אולם, קיימת החמצה של מוסד

הנביאות בידי השליח. השליח אינו מבין את משמעות הנביא ואומר
למיכיהו שינבא נבואה טובה במקום להבין שאין הנביא שולט על
נבואתו.

פס' 15 – "הנלך אל רמות גלעד למלחמה אם נחדל?" – לשון
רבים.

פס' 6 – "האלך על רמות גלעד למלחמה אם אחדל?" – לשון
יחיד.

ישנם שני הסברים אפשריים להבדל בגרסאות הפנייה של המלך:

1. ל-400 הנביאים פנה **בלשון יחיד** כי הם נביאים בישראל, הם מכירים את אחאב והם לא מכירים את יהושפט, הם מחויבים רק לאחאב.

2. אחאב יודע שמיכיהו מנבא רק **רע עליו** אז הוא משתף בשאלה גם את יהושפט כי יהושפט ידוע כעושה טוב בעיני ה'.

פס' 15 – התשובה של מיכיהו

"ויאמר אליו עלה והצלח ונתן ה' ביד המלך"

פס' 6 - התשובה של 400 הנביאים

"עלה ויתן ה' ביד המלך"

תשובת מיכיהו זהה לתשובת 400 הנביאים וזה מעורר אצל אחאב חשד. חשדו של אחאב נובע **משתי סיבות:**

1. מיכיהו מנבא תמיד רעה על אחאב, אך הפעם הוא מנבא טוב.
2. "נבואת" מיכיהו הייתה זהה לנבואת 400 הנביאים. אחאב כועס על מיכיהו ואז מיכיהו אומר את האמת:

14. כיצד מחמיץ השליח שנשלח אל מיכיהו את משמעות התפקיד הנבואי?

15. מה ההסברים להבדלים בגרסאות הפניה של המלך?

16. מדוע מתעורר חשדו של אחאב למשמע נבואתו של מיכיהו?

פס' 17-18: נבואת מיכיהו השניה

לאחר דרישתו של אחאב ממיכיהו לדבר אמת, מתאר מיכיהו חזון שנראה לו.

" וַיֹּאמֶר, רְאִיתִי אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל נִפְצִים אֶל-הַהָרִים, כְּצֹאן, אֲשֶׁר אֵין-
לָהֶם רֹעֶה; - אחאב ימות

וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא-אֲדֹנִים לְאֵלֶּהָ, יָשׁוּבוּ אִישׁ-לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם- רמז
למותו של אחאב.

נבואתו של מיכיהו מתבססת על ראייה ושמיעה (חזון). לעומת זאת,
נבואת 400 הנביאים מתבססת על השראה אלוהית שנכנסה
אליהם. (רוח)

פס' 19-23: מיכיהו מספר לאחאב על חזיון שראה

בשמים – מראה של אלוהים וצבא השמיים.

"ה' יושב ומסביבו כל צבא השמיים" (כל המלאכים)
ה' שואל מי יפתה את אחאב לצאת למלחמה? כל אחד נתן עצה
משלו והרוח הציע להיות רוח שקר בפי כל נביאיו. זו הרוח שחדרה
לנביאים – רוח שקר.

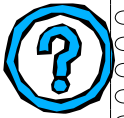
17. **מה** נגלה למיכיהו בחזונו הראשון?

18. **מה** נגלה למיכיהו בחזונו השני?

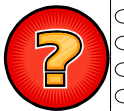
19. בפסוק 14 מזהיר מיכיהו על השקפתו לגבי תפקידו של נביא.

מהי?

20. עיינו בפסוק 15-17. מהי הסתירה בין שתי התשובות של מיכיהו

וממה היא נובעת?

21. במה מהימן מיכיהו יותר מהנביאים האחרים?

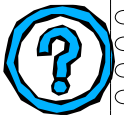
כיצד נדע מי מהנביאים צודק? עפ"י חוק הנביא (דברים

י"ח 18-23)

הקריטריון להבדיל בין נביא אמת לשקר הוא במבחן ההתגשמות.
לפי חוק הנביא, אם נבואה תתגשם, היא נבואת אמת. קריטריון זה
מעורר קשיים:

1. אנו זקוקים לזמן כדי לבחון אם הנבואה היא נבואת אמת.
2. לעיתים, נבואת אמת היא מותנית. נבואת פורענות מותנית בהתנהגות העם – אם העם יחזור בתשובה, הנבואה לא תתגשם ובכל זאת היא נבואת אמת.

22. מהו הקריטריון להבדיל בין נביא שקר לנביא אמת?

פס' 26-29:

תגובת אחאב לנבואת מיכה

כו ויאמר, מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, קַח אֶת-מִיכָהוּ, וְהִשִּׁיבֵהוּ אֶל-אֲמֹן
שֶׁר-הָעִיר; וְאֶל-יֹאשׁ, בֶּן-הַמֶּלֶךְ. כז וְאָמַרְתָּ, כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ,
שִׁימוּ אֶת-זֶה, בֵּית הַכֶּלָּא; וְהֶאֱכִלְהוּ לֶחֶם לַחֵץ, וּמִים לַחֵץ,
עַד, בָּאֵי בְּשָׁלוֹם. כח וַיֹּאמֶר מִיכָהוּ--אִם-שׁוֹב תֵּשׁוּב בְּשָׁלוֹם,
לֹא-דָבַר יְהוָה בִּי; וַיֹּאמֶר, שָׁמְעוּ עַמִּים כָּלָם. כט וַיַּעַל מֶלֶךְ-
יִשְׂרָאֵל וַיהוֹשֻׁפָּט מֶלֶךְ-יְהוּדָה, רֶמֶת גִּלְעָד. ל וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-

יִשְׂרָאֵל אֶל-יְהוֹשָׁפָט, הִתְחַפֵּשׂ וַבֹּא בַמִּלְחָמָה, וְאַתָּה, לְבַשׁ
 בְּגָדֶיךָ; וַיִּתְחַפֵּשׂ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וַיָּבֹא בַמִּלְחָמָה. **לא** וּמֶלֶךְ
 אָרָם צִוָּה אֶת-שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר-לוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם, לֵאמֹר, לֹא
 תִלָּחֲמוּ, אֶת-קָטָן וְאֶת-גָּדוֹל: כִּי אִם-אֶת-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, לְבַדּוֹ.
לב וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב אֶת-יְהוֹשָׁפָט, וְהָמָּה אָמְרוּ אֶךְ
 מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל הוּא, וַיִּסְרוּ עָלָיו, לְהִלָּחֵם; וַיִּזְעַק, יְהוֹשָׁפָט. **לג**
 וַיְהִי, כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב, כִּי-לֹא-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, הוּא; וַיִּשׁוּבוּ,
 מֵאַחֲרָיו. **לד** וְאִישׁ, מִשָּׁךְ בִּקְשָׁת לָתֵמוֹ, וַיִּכֶּה אֶת-מֶלֶךְ
 יִשְׂרָאֵל, בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשָּׂרִיָּן; וַיֹּאמֶר לְרֶכְבוֹ, הִפֹּךְ יָדְךָ
 וְהוֹצֵאֲנִי מִן-הַמַּחֲנֶה--כִּי הִחֲלִיתִי. **לה** וַתַּעֲלֶה הַמִּלְחָמָה,
 בַּיּוֹם הַהוּא, וְהַמֶּלֶךְ הָיָה מַעֲמֵד בַּמָּרְכָּבָה, נֹכַח אָרָם; וַיָּמָת
 בְּעָרְבָה, וַיִּצֶק דָּם-הַמָּכָה אֶל-חֵיק הָרֶכֶב. **לו** וַיַּעֲבֵר הָרֶנָּה
 בַּמַּחֲנֶה, כָּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ לֵאמֹר: אִישׁ אֶל-עִירוֹ, וְאִישׁ אֶל-אַרְצוֹ.
לז וַיָּמָת הַמֶּלֶךְ, וַיָּבֹא שְׁמֵרוֹן; וַיִּקְבְּרוּ אֶת-הַמֶּלֶךְ, בְּשְׁמֵרוֹן.
לח וַיִּשְׁטֹף אֶת-הָרֶכֶב עַל בִּרְכַּת שְׁמֵרוֹן, וַיִּלְקֻוּ הַכְּלָבִים אֶת-
 דָּמוֹ, וְהַזְנוֹת, רָחֲצוּ--כְּדָבָר יְהוָה, אֲשֶׁר דִּבֶּר.

מיכיהו נכלא ע"י אחאב עם לחם ומים לחץ עד לשובו של אחאב
בשלום מהמלחמה. אם אחאב אכן ישוב בשלום מן המלחמה – **דינו**
של מיכיהו יהיה מוות. מיכיהו אומר בפס' 28 "**אם שוב תשוב**
בשלום – לא דיבר ה' בי, שמעו עמים כולם" – מיכיהו בטוח
באמיתות נבואתו ולכן הוא אינו חושש לעמוד בפני אחאב, בפני
400 הנביאים, ובפני כל צבא ישראל וצבא יהודה .

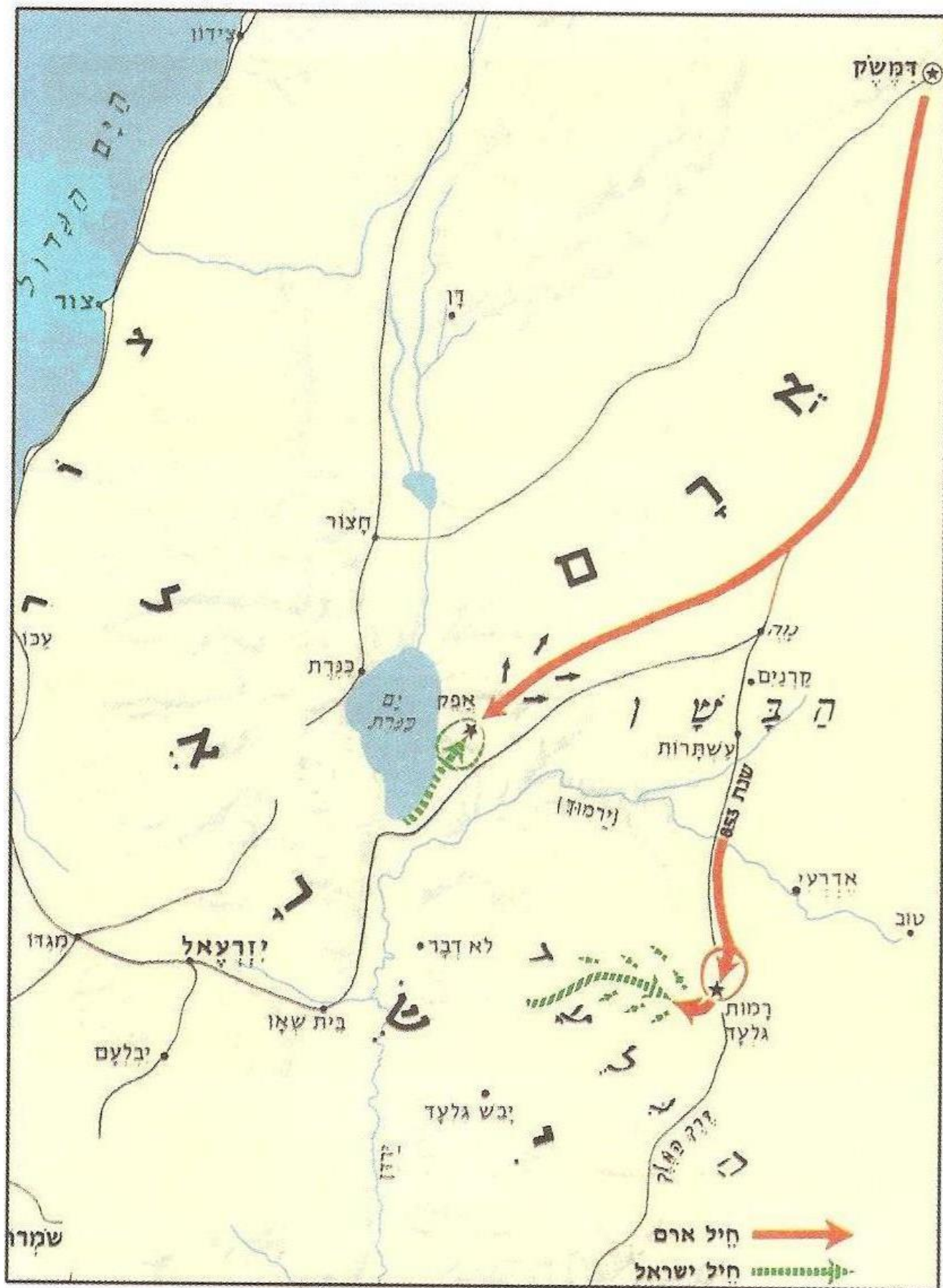
23. מיכיהו מנבא בשתי נבואותיו על מותו של אחאב במלחמת רמות
גלעד.

- א. היכן נרמזים הדברים והיכן הם נאמרים במפורש?
ב. מהו המחיר שמשלם מיכיהו על העזתו לשאת נבואה כזאת נגד
המלך?

מלחמת אחאב וארם ברמות גלעד

תבוסת צבא ישראל ומות אחאב במלחמה בארם

לט וַיֵּתֶר דְּבָרֵי אַחָאב וְכָל-אֲשֶׁר עָשָׂה, וּבֵית הַשֵּׁן אֲשֶׁר בָּנָה,
וְכָל-הָעָרִים, אֲשֶׁר בָּנָה: הֲלֹא-הֵם כְּתוּבִים, עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי
הַיָּמִים--לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. **מ** וַיִּשְׁכַּב אַחָאב, עִם-אֲבֹתָיו; וַיִּמְלֹךְ
אַחֲזִיהוּ בֶןּוֹ, תַּחְתָּיו. {פ}

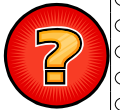
אחאב אומר ליהושפט "התחפש ובוא למלחמה" – הכוונה היא שהוא (אחאב) יתחפש ולא ילבש את בגדי מלכותו כדי שלא יזהו אותו. אחאב קיבל מידע מוקדם שמלך ארם הורה למפקדי צבאו שלא להילחם ולהרוג, אלא את אחאב בלבד: "ומלך ארם ציווה את שרי הרכב... שלושים ושניים... לאמור לא תילחמו את קטון ואת גדול כי אם במלך לבדו" (פס' 31). לכן אחאב התחפש כדי שלא יזהו אותו. מיהושפט ביקש אחאב: "ואתה לבש בגדיך" – יהושפט ילבש את בגדי הקרב של המלך. (נשאלת השאלה האם אחאב בגד ביהושפט) האירוניה היא שדווקא יהושפט ניצל ממוות ואילו אחאב נהרג בדרך מקרית לחלוטין: המקריות מודגשת במילים "ואיש משך בקשת לפי תומו" – הוא כיוון את החץ סתם כך ופגע באחאב במקריות. החץ פגע "בין הדבקים ובין השריון" – ביטוי שמראה על המקריות. אבל למעשה ה"מקריות" כוונה ע"י אלוהים כי אלוהים רצה במותו של אחאב במלחמה זו.

24. הסבירו כיצד נכשלה תחבולת התחפושת של אחאב?

מה עם יהושפט? חיילי ארם תפסו אותו כי חשבו, בגלל לבושו, שמדובר באחאב, אולם יהושפט צעק לחייליו וחיילי ארם הבינו שמדובר במלך יהודה ושחררו אותו. אחאב מבקש מרכבו להפוך את כיוון הנסיעה ולחזור לשומרון. **"והמלך היה מעמד (העמידו אותו) במרכבה נוכח (מול) ארם" –** כדי שהמלחמה לא תוכרע וארם יחשבו שהמלך עדיין מתפקד. המרכבה הגיעה לשומרון ובתוכה אחאב שמת מפציעתו. בשומרון שטפו את המרכבה מהדם והכלבים ליקקו את דמו, בדיוק כפי שאלוהו ניבא בפרק כ"א, פס' 19: **"במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות, ילוקו הכלבים את דמך אתה"**, כלומר, מודגשת כאן התממשותה של הנבואה של אליהו. ספר מלכים הוא ספר היסטוריוגרפי – נבואי – ספר שמדגיש את תפקיד הנביאים ואת נבואותיהם המתגשמות.

25. כיצד ניצל יהושפט?

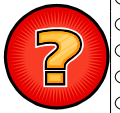
26. אחאב מת כגיבור בשדה הקרב. במה באה לידי ביטוי גבורתו?

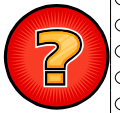
פס' 39-40: נוסחת סיום

בכל פעם שמלך מסיים את חייו, מופיעה נוסחת סיום. בנוסחת הסיום מופיעה תמיד הפנייה ביבליוגרפית; במקרה של אחאב, ההיסטוריוגרף השתמש בספר "דברי הימים למלכי ישראל". מנוסחת סיום זו, אנו מתוודעים לאחאב אחר ממה שתואר בתנ"ך – אחאב שממלכתו משגשגת, ארמון השן (שנהב) שבנה, הערים שבנה; אולם בכל אלה לא התמקד המחבר שלנו, כי מה שעניין אותו היה התנהגותו הדתית של אחאב.

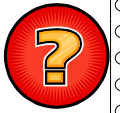
27. מהי נוסחת סיום ?

28. איזה אחאב מתגלה לנו בנוסחת הסיום?

1. מי אמר למי "כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסיר"?

א. אחאב ליהושפט.

ב. יהושפט לאחאב

ג. הדד מלך ארם לאחאב

ד. אחאב למלך ארם

2. האם צדקיה בן כנענה היה נביא אמת או נביא שקר?

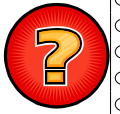
א. נביא שקר

ב. נביא אמת

ג. לא ברור מהמקרא.

ד. היה בתחילה נביא אמת ושינה את דעתו.

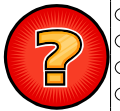
3. האם מיכיהו בן ימלה היה נביא אמת או נביא שקר?

א. נביא אמת

ב. נביא שקר.

ג. לא ברור מהמקרא

ד. היה בתחילה נביא אמת ושינה את דעתו

4. מי יצא למלחמה לאחר דברי ימלה?

א. רק מלך ישראל.

ב. רק יהושפט.

ג. יהושפט ומלך ישראל

ד. הם לא יצאו למלחמה כי חששו.

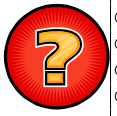
מלכים ב' פרק יז' – חורבן ממלכת

ישראל [720-722 לפנה"ס]

מבוא

פרק זה מתאר את **חורבן שומרון** – מאורע גורלי בתולדות בני ישראל בימי בית ראשון. תוצאות חורבן שומרון **לא הסתיימו** בהשתלטות צבא אשור על **עיר הבירה של ממלכת אפריים**, אלא **בחיסול מוחלט של הממלכה מבחינה לאומית ומדינית** והפיכתה לפרובינציה אשורית. בנפילת ממלכת אפריים חל שנוי גם במצבה הפוליטי של **ממלכת יהודה**. במשך 200 שנות קיומה של ממלכת אפריים בשל סיבות גאוגרפיות היא ספגה מהלומות מממלכת ארם והאמפריה האשורית ואילו יהודה הייתה מוגנת בעקיפין על ידה. **בסילוקה** נטלה **יהודה את מקומה**, גבולה הצפוני נחשף לאותם אויבי שנהגו להתקיף את ישראל ואויבים חדשים, שאחרי 130 שנה יביאו לחורבנה.

הפרק מתאר את **המאורעות הגדולים בתולדות בני ישראל וארצם** שבממלכה הצפונית. בני ישראל, בני עשרת השבטים הוגלו מארצם לאשור ואת אזור שומרון ירשו **עמים זרים** שהובאו על ידי מלך אשור מן האמפריה האשורית לשומרון. [בתק' מאוחרת נקראו עמים אלה בפי חז"ל "גורי אריות", "כותים" ומאוחר יותר נקראו שומרונים].

בפרק זה מתואר חורבנה של ממלכת _____
ממלכת _____ חוסלה מבחינה _____
ומבחינה _____.
אחרי החורבן חל שינוי גם בממלכת _____.
אל ממלכת ישראל הכבושה הובאו _____.

נושאי הפרק

פסוקים 1-6- גלות ישראל לאשור: סיבה מדינית לגלות

פסוקים 7-23- הסיבה הדתית לגלות

פסוקים 24-41- העמים שהובאו לממלכת ישראל על ידי

מלך אשור.

פסוקים 6-1

גלות ישראל לאשור: סיבה מדינית לגלות

א בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם עָשָׂרָה, לָאָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה: מֶלֶךְ הוֹשֵׁעַ בֶּן-
אֵלָה בְּשֹׁמְרוֹן, עַל-יִשְׂרָאֵל--תִּשְׁעֵי שָׁנִים. **ב** וַיַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי
יְהוָה: רַק, לֹא כָמֶלְכִי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הָיוּ, לִפְנֵי. **ג** עָלְיוּ עָלָה,
שְׁלֹמֶנָאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר; וַיְהִי-לוֹ הוֹשֵׁעַ עֶבֶד, וַיָּשָׁב לוֹ מִנְחָה.
ד וַיִּמָּצֵא מֶלֶךְ-אַשּׁוּר בַּהוֹשֵׁעַ קֶשֶׁר, אֲשֶׁר שָׁלַח מִלְּאָכִים אֶל-
סוּא מֶלֶךְ-מִצְרַיִם, וְלֹא-הָעֵלָה מִנְחָה לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר, כְּשִׁנָּה
בְּשָׁנָה; וַיַּעֲצֵרְהוּ מֶלֶךְ אַשּׁוּר, וַיֹּאסְרֵהוּ בֵּית כָּלָא. **ה** וַיַּעַל
מֶלֶךְ-אַשּׁוּר, בְּכָל-הָאָרֶץ; וַיַּעַל, שֹׁמְרוֹן, וַיִּצַּר עָלֶיהָ, שְׁלֹשׁ
שָׁנִים. **ו** בִּשְׁנַת הַתְּשַׁעִּית לְהוֹשֵׁעַ, לָכַד מֶלֶךְ-אַשּׁוּר אֶת-
שֹׁמְרוֹן, וַיִּגְלֵ אֶת-יִשְׂרָאֵל, אֲשׁוּרָה; וַיָּשָׁב אוֹתָם בְּחָלָח
וּבְחִבּוֹר, נָהָר גּוֹזָן--וְעַרֵי מְדִי.

קֶשֶׁר-הַתְּכוּוֹן לַמְּרוֹד

פסוקים 1-6-

גלות ישראל לאשור: סיבה מדינית לגלות

המלך בממלכת ישראל : הושע בן אלה.

האירועים המרחשים בתקופת מלכותו:

הממלכה משועבדת לממלכת אשור. שיעבוד משמעותו תשלום קבוע של מס, איסור קשירת קשרים דיפלומטיים או כלכליים עם ממלכות שכנות.

הושע מלך ישראל מורד באשור. המרד מתבטא בזה שהושע קושר קשרים דיפלומטיים עם מלך מצרים ששמו היה סוא.

מלך אשור מחליט להעניש את מלך ישראל המורד. מלך אשור יוצא למסע מלחמה נגש מלך ישראל. מלך אשור שם את מלך ישראל בכלא. מלך אשור שם מצור על העיר שומרון,

**(עיר הבירה של ממלכת ישראל עוד מימיו של אחאב מלך ישראל).
אחרי שלוש שנים של מצור נכבשת העיר שומרון. תושבי הממלכה נלקחים לגלות ומפוזרים בכל רחבי ממלכת אשור.**

[1] הגליית האוכלוסין ההמונית נועדה להרתיע את המלכים הכנועים מלמרוד במלך אשור.

[2] לדלדל את אוכלוסיית העם הנכבש, להחליש את כוחו .

[3] לבודד את הגולים במקומם החדש מעמי הסביבה מבחינה תקשורתית [לא יוכלו להצטרף למרידה] .

[4] להשאיר את הגולים במקומם החדש נתונים לחסדיו של המלך האשורי – יחוייבו לו נאמנות .

1. מיהו המלך בממלכת ישראל?

2. מה היה משמעותו של השעבוד?

3. במה מתבטאת מרידתו של הושע?

4. מה עושה מלך אשור בתגובה למרידת הושע?

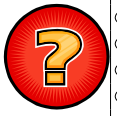

5. מדוע נהגה אשור להגלות את תושבי המדינה הכבושה?

מי היה המלך האשורי שכבש את שומרון ולקח את תושביה לגלות?

שני מלכי אשור היו שותפים לכל התהליך. הראשון היה **שלמנאסר** מלך אשור ושמו מוזכר גם בפסוק בפרק י"ז.

המלך השני היה **סרגון**. סרגון **השלים** את הכיבוש כי המלך הקודם (שלמנאסר) מת ולא השלים את הכיבוש של שומרון.

שני מלכים היו שותפים בכיבוש שומרון: _____ ו _____

הסיבות לחורבן:

מידע כללי: ספר מלכים מתאר **אירועים** היסטוריים שונים

המתרחשים בממלכות **ישראל ויהודה**. לאירועים ההיסטוריים המתוארים בספר מלכים נמצא סיבה כפולה (לכל אירוע שתי סיבות).

סיבה אחת היסטורית וסיבה שנייה דתית – תיאולוגית.

הסיבה ההיסטורית: הסופר המקראי מסביר מדוע התרחשו אירועים

מסוימים ומנמק אותם בסיבות מציאותיות, ריאליות, מעשיות.

סיבה תיאולוגית - דתית : הסופר המקראי מסביר מדוע התרחשו

אירועים מסוימים ומנמק אותם בסיבות דתיות. בני ישראל לא עמדו

בברית שכרתו עם ה'. בני ישראל חטאו לה' בעבודה זרה – עבודת

אלילים.

סיבה היסטורית- המרד

פסוק 4: וַיִּמָּצָא מֶלֶךְ-אֲשׁוּר בְּהוֹשֵׁעַ קֶשֶׁר, אֲשֶׁר שָׁלַח מְלָאכִים אֶל-סוּא

מֶלֶךְ-מִצְרַיִם, וְלֹא-הָעֵלָה מִנְחָה לְמֶלֶךְ אֲשׁוּר, כְּשָׁנָה בְּשָׁנָה

סיבה תיאולוגית – חטאי האלילות

פסוק 7: וַיְהִי, כִּי-חָטְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם, וַיִּירָאוּ,

אֱלֹהִים אֲחֵרִים.....

6. אילו נימוקים ניתנים בספר מלכים לאירועים הסטוריים? פרטו
והסבירו כל נימוק.

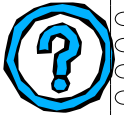
בפסוק 2 קיים קושי-

נאמר : " וַיַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי יְהוָה: רַק, לֹא כַּמְלִכִּי יִשְׂרָאֵל,
אֲשֶׁר הָיוּ, לִפְנֵיו. "

והשאלה היא האם הוא חטא פחות או יותר מהמלכים שלפניו?

פתרונות:

1. על פי תרגום השבעים (ראה חוברת מושגים) חטא יותר מהמלכים שקדמו לו.
2. פרשנות נוספת- חטא פחות מקודמיו משום שלא החטיא את העם כמו שעשה ירבעם.
כנראה, שבפסוק זה ביקש המחבר להדגיש שממלכת ישראל לא חרבה בגלל חטאי הושע ובני דורו אלא בגלל החטא המצטבר שראשיתו בימי ירבעם.

7. מה הקושי בפסוק 2, ומהם הפתרונות?

ההסבר ההיסטורי לחורבן שומרון הוא שגיאתו הפוליטית של הושע שמרד במלך אשור הגדול ובטח במצריים החלשה .

פסוקים 7-23-

הסיבה הדתית לגלות

ז וַיְהִי, כִּי-חֲטָאוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם, הַמַּעֲלָה אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, מִתַּחַת יַד פָּרְעָה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם; וַיִּירָאוּ, אֱלֹהִים אֲחֵרִים. **ח** וַיֵּלְכוּ, בַּחֲקֹת הַגּוֹזִים, אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה, מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל; וּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עָשׂוּ. **ט** וַיַּחֲפְאוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא-כֵן, עַל-יְהוָה, אֱלֹהֵיהֶם; וַיִּבְנוּ לָהֶם בָּמוֹת בְּכָל-עָרֵיהֶם, מִמִּגְדָּל נֹצְרִים עַד-עִיר מִבְצָר. **י** וַיֵּצְבוּ לָהֶם מִצְבוֹת, וְאֲשֵׁרִים, עַל כָּל-גִּבְעָה גְבוּהָה, וְתַחַת כָּל-עֵץ רַענָן.

יא וַיִּקְטְרוּ-שָׁם, בְּכָל-בָּמוֹת, כְּגֹזִים, אֲשֶׁר-הִגְלָה יְהוָה
מִפְּנֵיהֶם; וַיַּעֲשׂוּ דְבָרִים רָעִים, לְהַכְעִיס אֶת-יְהוָה. **יב** וַיַּעֲבְדוּ,
הַגְּלָלִים, אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם, לֹא תַעֲשׂוּ אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה.
יג וַיַּעַד יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה בְּיַד כָּל-נְבִיאָיו (נְבִיאִי) כָּל-
חֲזָה לֵאמֹר, שָׁבוּ מִדְּרָכֵיכֶם הָרָעִים וְשָׁמְרוּ מִצְוֹתֵי חֻקֹּתַי,
כְּכָל-הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת-אֲבֹתֵיכֶם--וְאֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי
אֲלֵיכֶם, בְּיַד עֲבָדֵי הַנְּבִיאִים. **יד** וְלֹא, שָׁמְעוּ; וַיִּקְשׂוּ אֶת-
עַרְפָּם, כְּעַרְף אֲבוֹתָם, אֲשֶׁר לֹא הֶאֱמִינוּ, בִּיהוָה אֱלֹהֵיהֶם. **טו**
וַיִּמָּאֲסוּ אֶת-חֻקֵּי, וְאֶת-בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר כָּרַת אֶת-אֲבוֹתָם, וְאֶת
עֲדוּתוֹ, אֲשֶׁר הֵעִיד בָּם; וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל, וַיַּהֲבִלוּ, וְאַחֲרֵי
הַגֹּזִים אֲשֶׁר סָבִיבָתֶם, אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתָם לִבְלֹתִי עֲשׂוֹת
כָּהֶם. **טז** וַיַּעֲזְבוּ, אֶת-כָּל-מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם, וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם
מִסָּכָה, שְׁנַיִם (שְׁנֵי) עֲגָלִים; וַיַּעֲשׂוּ אֲשִׁירָה, וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְכָל-
צָבָא הַשָּׁמַיִם, וַיַּעֲבְדוּ, אֶת-הַבַּעַל. **יז** וַיַּעֲבִירוּ אֶת-בְּנֵיהֶם
וְאֶת-בָּנוֹתֵיהֶם, בָּאֵשׁ, וַיִּקְסְמוּ קִסְמִים, וַיִּנְחָשׂוּ; וַיִּתְּמְכְרוּ,
לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה--לְהַכְעִיסוֹ. **יח** וַיִּתְּאֲנֹף יְהוָה מְאֹד
בְּיִשְׂרָאֵל, וַיִּסְרֹם מֵעַל פָּנָיו: לֹא נִשְׂאָר, רַק שִׁבְט יְהוּדָה
לִבְדּוֹ. **יט** גַּם-יְהוּדָה--לֹא שָׁמַר, אֶת-מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם;
וַיֵּלְכוּ, בַּחֲקֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשׂוּ. **כ** וַיִּמָּאֲסוּ יְהוָה בְּכָל-זֶרַע
יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲנִם, וַיִּתְּנֵם, בְּיַד-שָׁסִים--עַד אֲשֶׁר הִשְׁלִיכֶם,
מִפָּנָיו. **כא** כִּי-קָרַע יִשְׂרָאֵל, מֵעַל בֵּית דָּוִד, וַיִּמְלִיכוּ, אֶת-
יִרְבֵּעַם בֶּן-נִבְט; וַיִּדָּא (וַיִּדַּח) יִרְבֵּעַם אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי יְהוָה,

**וְהַחֲטִיִּאִם חֲטָאָה גְדוֹלָה. כַּב וַיֵּלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכָל-חַטָּאוֹת
יָרְבָּעַם אֲשֶׁר עָשָׂה: לֹא-סָרוּ, מִמֶּנָּה. כַּג עַד אֲשֶׁר-הִסִּיר יְהוָה
אֶת-יִשְׂרָאֵל, מֵעַל פָּנָיו, כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר, בְּיַד כָּל-עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים;
וַיִּגַּל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אֲדָמָתוֹ, אֲשׁוּרָה, עַד, הַיּוֹם הַזֶּה.**

**הוֹרִישׁ יְהוָה- הַכְּנִיעַ אֱלֹהִים בַּפְּנִיָּהם
וַיַּחֲפְאוּ-חִיפּוֹ עַל מִנְהִיגֵיהֶם
הַגִּלְלִים-אֱלִילִים
וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל, וַיִּהְבְּלוּ-הֵלְכוּ אַחֲרֵי אֲמוֹנוֹת חֲסֵרוֹת עֵרֶךְ
וַיִּתְאַנֶּף יְהוָה-הַרְחִיקֵם, הַגְּלָה אוֹתָם
בְּיַד-שִׁסִּים-אוֹיִיבִים**

פסוקים 7 – 23

הסיבה התיאולוגית – דתית לחורבן

מידע כללי:

**בפסוקים אלו מפרט הסופר המקראי את החטאים הדתיים שהביאו
בסופו של דבר לגלות שומרון.**

**יציאה לגלות היא מצב שבו האויב שכבש את הממלכה מוציא את
התושבים מהממלכה שלהם ומפזר אותם במקומות שונים. גלות היא
מצב של ניתוק מהמקום אליו שייך האדם. ניתוק מהארץ, מהתרבות .
יציאה לגלות היא עונש כבד מאוד עבור האדם הפרטי ועבור העם.**

כאשר הסופר המקראי מתאר את החטאים הדתיים של העם הוא

נוקט בשתי דרכים:

***פירוט הרחבה והעצמה של החטאים.**

***תיאור כפיות הטובה של העם כלפי אלוהים.**

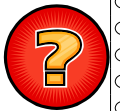
הסופר נוקט בדרך זו כי עונש הגלות הוא **עונש כבד** ורק חטאים כבדים יכולים **להצדיק** חורבן וגלות. על מנת **להצדיק** את חורבן וגלות שומרון **מעצים** הסופר המקראי את **חטאי העם** וכפיות הטובה שלו.

שיטת תיאור זו נקראת **תיאודיציה - צידוק הדין**. הסופר **מצדיק** באמצעות **ההסבר** ו**פירוט** החטאים את הדין – **את העונש**. ככל שהעונש **חמור וכבד יותר** כך יהיו יותר צידוקים (חטאים כבדים יותר) בתיאור של הסופר המקראי.

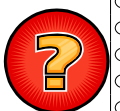
8. מהי יציאה לגלות על פי המידע בטקסט?

9. כיצד נוהג המחבר המקראי כאשר הוא מתאר את החטאים הדתיים של העם?

10. כיצד מכונה שיטת הצדקת החורבן והגלות?

פירוט הרחבה והעצמה של החטאים.

	פירוט	מראי המקום ותיאור המעשים	
		הנושא	
1	עבודת אלילים ואימוץ מנהגי הפולחן של עובדי האלילים	פס' 7,	עבדו אלוהים אחרים - עבודה זרה - וייראו, אלהים אחרים ... ויעבדו, הגללים
		12	
		פס' 8	אימצו לעצמם את מנהגי הפולחן של העמים האחרים - וילכו, בחקות הגוים ,
		פס' 9,	בניית במות בכל רחבי הממלכה ועבודת אלילים בבמות - ויבנו להם במות בכל-עריהם....ויקטרו-שם, בכל-במות, כגוים,
		11	אין כאן תוכחה על כך שלא ריכזו את הפולחן אלא תוכחה על עבודת אלילים בבמות.
		פס' 10	פולחן לבעל ולאשרה - ויצבו להם מצבות, ואשרים, על כל-גבעה גבהה, ותחת כל-עץ רענן. (האשרים – סוג של עצים שהיו נהוגים בעבודת האשרה . האשרה יכולה להיות פסל, אלה או עץ לפולחן)
		פס' 16	בניית העגלים - ויעשו להם מסכה, שנים (שני) עגלים;
		פס' 16	פולחן לצבא השמים – וישתחוו לכל-צבא השמים,
		פס' 16	פולחן לבעל ולאשרה - ויעשו אשירה, ויעבדו, את-הבעל.

		פס' 17	פולחן אלילי של הקרבת בנים כקורבן לאל מולך - ויעבירו את-בניהם ואת-בנותיהם, באש,
		פס' 17	פעולות של הגדת עתידות – אימוץ מנהגים של עובדי האלילים - ויקסמו קסמים, וינחשו
	פירוט	מראי המקום ותיאור המעשים	
	הנושא		
2	חטאים מצטברים	פס' 14	העם אינו שומע ואינו מקיים את חוקיה' כמו אבותיהם - ויקשו את-ערפם, כערך אבותם, אשר לא האמינו, ביהוה אלהיהם.
3	הפרת הברית	פס' 15	הפרת ברית סיני ואי קיום עשרת הדברות שהן חלק מהברית - וימאסו את-חקיו, ואת-בריתו אשר כרת את-אבותם, ואת עדותיו, אשר העיד בם
		פס' 16	העם אינו מקיים את החוקים – משמעות - הפרת הברית כי החוקים הם חלק מהברית - ויעזבו, את-כל-מצות יהוה אלהיהם
4	העם לא נשמע לאזהרות ולדברי הנביאים.	פס' 13 – 14	אלוהים מתריע/מזהיר את העם באמצעות הנביאים אך העם אינו מקשיב ואינו משנה את דרך החטאים שבה הוא הולך. ויעד יהוה בישראל וביהודה ביד כל-נביאו (נביאי) כל-חזה לאמר, שבו מדרכיכם הרעים ושמרו מצותי חקותי, ככל-התורה, אשר צויתי את-אבותיכם--ואשר שלחתי אליכם, ביד עבדי הנביאים. ולא, שמעו;

		פס' 15	העם אינו נשמע להתראות שהופנו אליו באמצעות הנביאים - וַיִּמָּאֶסוּ וְאֵת עֲדֹתָיו, אֲשֶׁר הָעִיד בָּם.
5	הגורם לפילוג הממלכה	פס' 21	ירבעם וממלכת ישראל אשמים בפילוג הממלכה - כִּי-קָרַע יִשְׂרָאֵל, מֵעַל בֵּית דָּוִד, וַיִּמְלִיכוּ, אֶת- יִרְבֵּעַם בֶּן-נִבְט;

11. צינו את חטאי העם והסבירו מה מאפיין כל חטא.

+ תיאור כפיות הטובה של העם כלפי אלוהים

(הטבלה נערכה על בסיס שאלה מבחינת בגרות)

מעשים שה' עשה למען העם		כפיות הטובה של העם בנוגע למעשה	
הפסוק	תיאור המעשה	הפסוק	תיאור המעשה
1.	פס' 7 אלוהים הוציא את העם ממצרים מעבדות לחירות - המעלה אתם מארץ מצרים, מתחת יד פרעה מלך-מצרים	פס' 7	העם עובד אלוהים אחרים - וַיִּירָאוּ, אֱלֹהִים אֲחֵרִים.
2.	פס' 8 ה' גרש מהארץ את כל האויבים שהיו עובדי אלילים - אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה, מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל	פס' 8	העם מאמץ לעצמו את הפולחן של עובדי האלילים שישבו בארץ - וַיֵּלְכוּ, בַּחֲקֹת הַגּוֹיִם,

12. ציין את מעשי האל כלפי העם וכפיות הטובה של העם כלפיו.

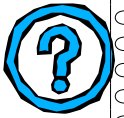
עקרון הענישה בפס' 7 - 23: (תפיסות הגמול)

מידה כנגד מידה

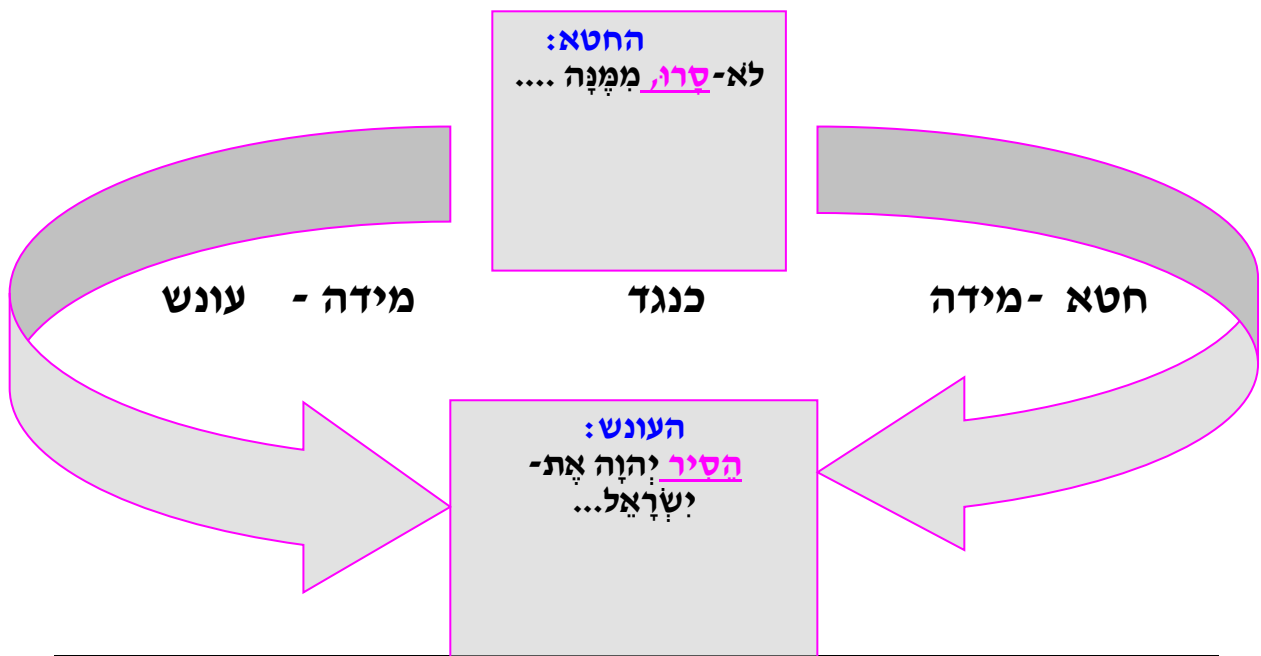
מידע: אחת מהשיטות של **שכר ועונש** הנהוגות בתנ"ך. על –פי שיטה זו קיים **קשר ישיר** בין המעשה לבין התגובה. בין **החטא לעונש** או בין המעשה הטוב לשכר. בכתוב המקראי הקשר בא לידי ביטוי באמצעות **קשר מילולי**, כלומר: שימוש **במילים דומות**, במילה מאותו **שורש**.

פרק י"ז פס' 22 – 23 :

החטא : פסוק 22 : וַיֵּלְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכָל-חַטָּאוֹת יְרֵבְעָם אֲשֶׁר עָשָׂה: **לא-סרו, ממנה.**
העונש: פסוק 23 : עַד אֲשֶׁר-**הסיר** יְהוָה אֶת-יִשְׂרָאֵל, מֵעַל כְּנִיּוֹ, כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר, בְּיַד כָּל-עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים; וַיִּגַּל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אֲדָמְתּוֹ, אֲשׁוּרָה, עַד, הַיּוֹם הַזֶּה.

13. ציין מהו עקרון המידה כנגד מידה ? וכיצד הוא בא לידי ביטוי בכתוב המקראי? הדגימו.

מהשקפתו זו של המחבר ניתן לזהותו כדויטרונמיסטי = נמנה עם האסכולה של ספר דברים.
ויחד עם הסיבה המדינית נוצרה כאן סיבתיות כפולה.

העמים שהובאו לממלכת ישראל על ידי מלך אשור.

כד וַיָּבֹא מֶלֶךְ-אֲשׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמִעֹזָא וּמִחַמַּת,
וּסְפְרוּיִם, וַיֵּשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן, תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וַיִּרְשׁוּ, אֶת-
שֹׁמְרוֹן, וַיֵּשְׁבוּ, בְּעָרֶיהָ. **כה** וַיְהִי, בְּתַחֲלִית שַׁבָּתָם שָׁם, לֹא
יָרְאוּ, אֶת-יְהוָה; וַיִּשְׁלַח יְהוָה בָּהֶם אֶת-הָאֲרִיזוֹת, וַיְהִיו הָרָגִים
בָּהֶם. **כו** וַיֹּאמְרוּ, לְמֶלֶךְ אֲשׁוּר לֵאמֹר, הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלִיתָ
וּתּוֹשַׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן, לֹא יָדְעוּ, אֶת-מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ;
וַיִּשְׁלַח-בָּם אֶת-הָאֲרִיזוֹת, וְהֵנָּם מִמִּיתִים אוֹתָם, כְּאֲשֶׁר אֵינָם
יָדְעִים, אֶת-מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ. **כז** וַיֵּצֵא מֶלֶךְ-אֲשׁוּר לֵאמֹר,
הֲלִיכּוּ שָׁמָּה אֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הִגְלִיתֶם מִשָּׁם, וַיְלִכּוּ,
וַיֵּשְׁבוּ שָׁם; וַיִּרְם, אֶת-מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ. **כח** וַיָּבֹא אֶחָד
מֵהַכֹּהֲנִים, אֲשֶׁר הִגְלוּ מִשֹּׁמְרוֹן, וַיֵּשֶׁב, בְּבֵית-אֵל; וַיְהִי מוֹרָה
אֹתָם, אֵיךְ יִירָאוּ אֶת-יְהוָה. **כט** וַיְהִיו עֹשִׂים, גּוֹי גּוֹי אֱלֹהֵיו;
וַיִּנְיְחוּ בְּבֵית הַבָּמוֹת, אֲשֶׁר עָשׂוּ הַשֹּׁמְרוֹנִים, גּוֹי גּוֹי בְּעָרֵיהֶם,
אֲשֶׁר הֵם יוֹשְׁבִים שָׁם. **ל** וְאֲנָשֵׁי בָבֶל, עָשׂוּ אֶת-סֻכּוֹת בָּנוֹת,
וְאֲנָשֵׁי-כּוּת, עָשׂוּ אֶת-נִרְגָּל; וְאֲנָשֵׁי חֲמַת, עָשׂוּ אֶת-אֲשִׁימָא.
לא וְהָעוֹלָם עָשׂוּ נִבְחָז, וְאֶת-תַּרְתֵּק; וְהַסְּפְרוּיִם, שֹׁרְפִים אֶת-
בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ, לְאֲדֹרְמֶלֶךְ וְעֵנְמֶלֶךְ, אֱלֹהֵי סַפְרוּיִם (אֱלֹהֵי
סְפְרוּיִם). **לב** וַיְהִיו יֹרְאִים, אֶת-יְהוָה; וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם
כִּהְיִי בָמוֹת, וַיְהִיו עֹשִׂים לָהֶם בְּבֵית הַבָּמוֹת. **לג** אֶת-יְהוָה,

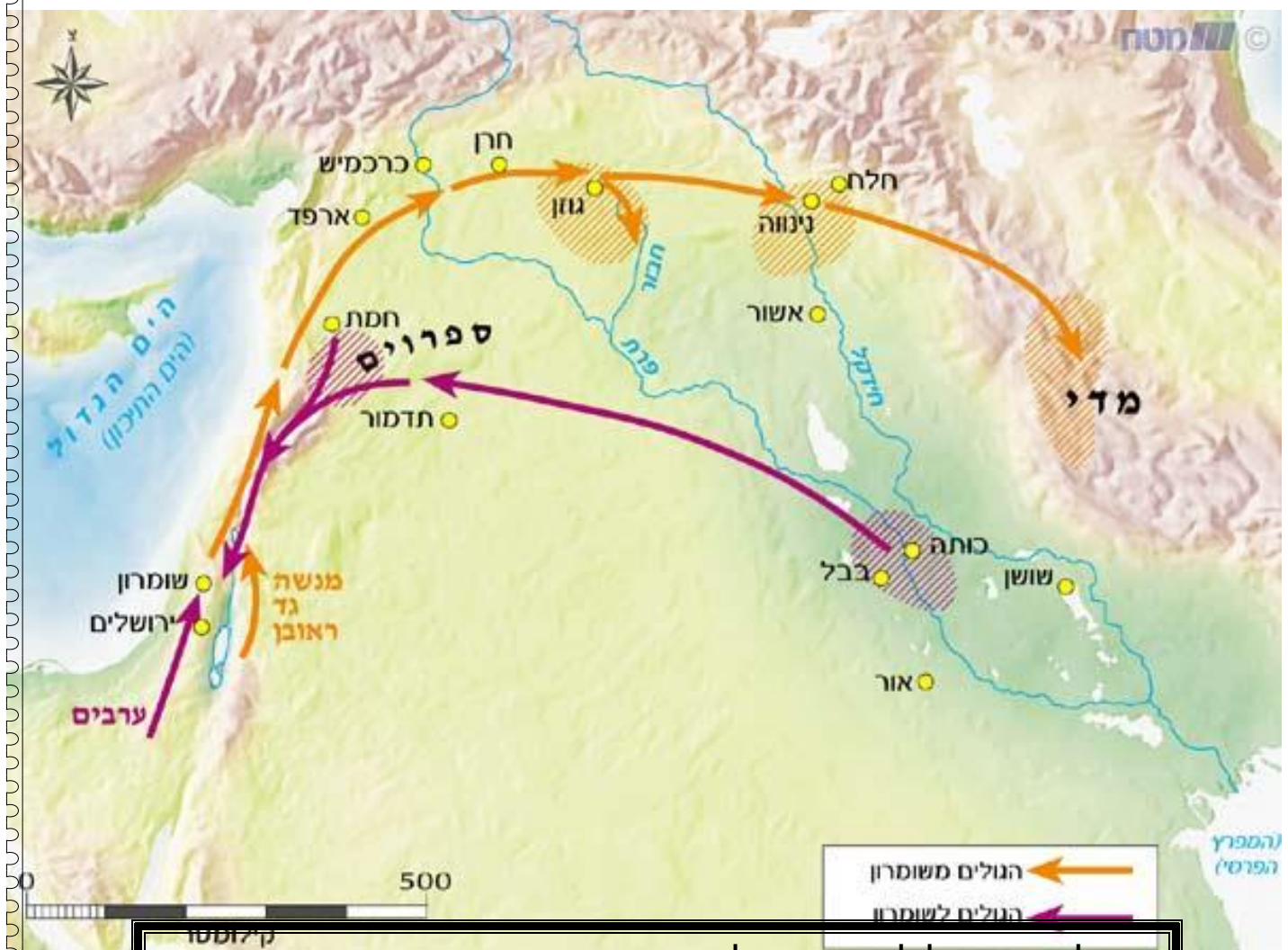
הָיוּ יִרְאִים; וְאֶת-אֱלֹהֵיהֶם, הָיוּ עֲבָדִים, כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר-
 הִגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם. **לד** עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם עֹשִׂים, כְּמִשְׁפָּטִים
 הָרִאשֹׁנִים: אֵינָם יִרְאִים, אֶת-יְהוָה, וְאֵינָם עֹשִׂים כְּחֻקֹּתָם
 וְכְמִשְׁפָּטָם, וְכַתּוּרָה וְכַמְצוֹה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-בְּנֵי יִעֲקֹב
 אֲשֶׁר-שָׁם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל. **לה** וַיִּכְרַת יְהוָה אֹתָם, בְּרִית, וַיְצַו
 לֵאמֹר, לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים; וְלֹא-תִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם--וְלֹא
 תַעֲבֹדוּם, וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם. **לו** כִּי אִם-אֶת-יְהוָה, אֲשֶׁר הָעִלָּה
 אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גָּדוֹל וּבְזִרְזוּעַ נְטוּיָה--אֹתוֹ תִירְאוּ;
 וְלֹא תִשְׁתַּחֲווּ, וְלֹא תִזְבְּחוּ. **לז** וְאֶת-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים
 וְהַתּוֹרָה וְהַמְצוֹה, אֲשֶׁר כָּתַב לָכֶם--תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת, כָּל-
 הַיָּמִים; וְלֹא תִירְאוּ, אֱלֹהִים אֲחֵרִים. **לח** וְהַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַתִּי
 אִתְּכֶם, לֹא תִשְׁכַּחוּ; וְלֹא תִירְאוּ, אֱלֹהִים אֲחֵרִים. **לט** כִּי אִם-
 אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, תִירְאוּ--וְהוּא יִצִּיל אֶתְכֶם, מִיַּד כָּל-
 אִיְבֵיכֶם. **מ** וְלֹא, שִׁמְעוּ: כִּי אִם-כְּמִשְׁפָּטֵם הָרִאשׁוֹן, הֵם
 עֹשִׂים. **מא** וַיְהִיו הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה, יִרְאִים אֶת-יְהוָה, וְאֶת-
 פְּסִילֵיהֶם, הָיוּ עֲבָדִים; גַּם-בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם, כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ
 אֲבֹתָם הֵם עֹשִׂים, עַד, הַיּוֹם הַזֶּה. {פ}

פס' 41-24 : האשורים הקפידו לפזר את העמים השונים שהגלו

ברחבי אשור כדי למנוע התארגנות ומרד.

מלך אשור הביא עמים שונים וישב אותם בשומרון, במקום הישראליים שהגלה. עמים אלה כונו שומרונים.

תושביה החדשים של ישראל עסקו בפולחן אלילי ועבדו את אותם האלים שעבדו בארצות מוצאם.

מהגליית ישראל לאשור ועד להתיישבות התושבים החדשים, הארץ הייתה שוממה ועזובה והתרבו בה חיות טורפות, אריות, שהתקיפו את בני העמים השונים שהתיישבו בה.

התושבים החדשים ושרי אשור סברו שהתקפת האריות היא עונש על המנעותם מעבודת אלוהי המקום, על פי תפישת האלוהות המקומית שעל פיה לכל מקום יש אל משלו. לפיכך הביאו האשורים כהן ישראלי לבית אל ללמד את תושביה החדשים של הארץ את עבודת ה' והם והחלו לעבוד את ה' בצד עבודת אלילים שהביאו מארצותיהם.

מכאן הגיעו לעבודת פולחן כפולה = סינקרטיסטית = מצד אחד עבדו את ה' ומצד שני את אלוהיהם הקדומים.

14. מה הייתה אמונתם של תושביה החדשים של ממלכת ישראל שהובאו?

15. מה היה מצבה של ישראל מהחורבן עד לכניסת תושביה החדשים?

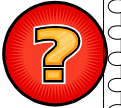

16. מדוע, לדעת השומרונים, התקיפו אותם האריות?

17. מהי תפיסת האל המקומי?

18. מהי אמונה סינקרטיסטית?

בפסוק 35 קיים קושי-

**נאמר: " וַיְכַרְתַּם יְהוָה אִתְּכֶם, בְּרִית, וַיֵּצֵאוּ לְאֹמֶר, לֹא תִירָאוּ
אֱלֹהִים אֲחֵרִים; וְלֹא-תִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם--וְלֹא תַעֲבֹדוּם, וְלֹא
תִזְבְּחוּ לָהֶם."**

איך יתכן שדברים אלו מופנים אל השומרונים, הלא בני ישראל
הוצאו ממצרים ולא השומרונים.

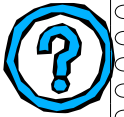
פתרונות-

1. על פי הרב"ג- הדברים מופנים לשארית ישראל, כי לא כולם
הוגלו.

2. פרשנות נוספת- מדובר בשגרת נאום, הסופר רוצה להוכיח
את העמים העובדים אלילים בשומרון ומתוך הרגל להטיף לבני
ישראל הוא מזכיר את יציאת מצרים.

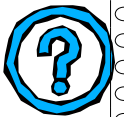
19. מהו הקושי בפסוק 35 ומהם הפתרונות לקושי זה?

20. פרקנו עוסק בעקרו בסופה של ממלכת ישראל (ממלכת שומרון - הממלכה הצפונית). תאר מתוך הפרק את סופה של הממלכה:

(א) לפי ההסבר המדיני

(ב) לפי ההסבר הדתי

21. הסופר מביא את רשימת החטאים של תושבי שומרון. סכם לפי הטבלה הבאה: רשום את הפסוקים ואת החטאים בהתאם.

הפסוקים	מי הנהיג אותם בא"י	החטאים
י"ז 8-15	האמורי ותושביה הקדומים של א"י (שהיו בה לפני בואם של בני ישראל ממצרים)	
י"ז 16 א', 21-22	ירבעם בן נבט	
י"ז 16 ב' - 17	אחאב (בעקבות איזבל אשתו)	

שאלת בגרות

22. קרא מלכים ב' יז' פס' 1-15 וענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. קרא פס' 5-6 – בכתובת של סרגון השני, מלך אשור, נאמר:

" בראשית מלכותי על שומרון צרתי וכבשתי... 27,290
מתושביה לקחתי לשבי... 50 רכב לקחתי מהם... את העיר בניתי
מחדש טובה משהיתה לפני, אנשים מהארצות אשר כבשתי
הושבתי בה... מיניתי עליהם את קציני, והטלתי עליהם מנחה ומס
כפי שנהוג עם בני אשור, ולשארית התושבים הנחלתי את
נחלתם."

ציין והסבר שני פרטים חשובים שמוסיפה הכתובת האשורית על
הארוע עליו מסופר בפסוקים 5-6 .

הפרטים אותם מוסיפה הכתובת של סרגון:

פרט אחד-

פרט שני-

ב. קרא מלכים ב' יז' 4-6 ואת 7-10

1. מה הם שני ההסברים שהמחבר מציג בפסוקים אלה לכיבוש

שומרון והגליית תושביה?

שני ההסברים לכיבוש שומרון

הסבר 1-

הסבר 2-

2. באיזו שנה התרחש מאורע זה?

ג. קרא פס' 7-15 - בפסוקים אלה המספר המקראי מעצים את חטאי ישראל. באמצעות הצגתם ככפיות טובה כלפי ה'. הדגם והסבר שימוש באמצעי זה בשני משפטים מפסוקים אלה.
